

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL

ELEANOR SHARPSTON

prezentate la 14 octombrie 2010¹

1. După Primul Război Mondial, Austria și Germania au devenit republici, fiind abolită clasa nobiliară, precum și privilegiile și titlurile de noblețe. Începând din acel moment, dispozițiile de drept constituțional din Austria interzic resortisanților austrieci să poarte orice titlu de noblețe, această interdicție extinzându-se și la folosirea unor particule precum „von” sau „zu”, ca parte a numelui de familie. În schimb, în Germania, abordarea a fost diferită: titlurile existente, deși nu mai puteau fi purtate în forma inițială, au fost integrate în numele de familie și transmise tuturor copiilor, cu mici diferențe în funcție de sexul copilului atunci când o particulă are forme diferite la genul masculin și la cel feminin – de exemplu Fürst (prinț) sau Fürstin (prințesă).

de un resortisant german², al cărei nume de familie cuprindea un astfel de fost titlu de noblețe. Respectiva resortisantă a fost înregistrată în registrele de stare civilă³ din Austria cu acel nume, în forma pentru genul feminin. În prezent, pe rolul Verwaltungsgerichtshof (instanță administrativă) se află contestația acesteia împotriva acestei decizii administrative emise după aproximativ 15 ani prin care s-a modificat înregistrarea numelui în sensul eliminării particulelor din nume care făceau trimitere la titlul de noblețe. Instanța administrativă dorește să se stabilească, având în vedere hotărârea Curții pronunțată în cauza Grunkin și Paul⁴, dacă legislația austriacă este compatibilă cu articolul 18 CE (în prezent articolul 21 TFUE) privind dreptul de liberă circulație și de ședere pentru cetățenii europeni. Alte prevederi din tratat pot fi de asemenea relevante.

2. Prezenta cauză privește o resortisantă austriacă adoptată la vârsta adultă în Germania

1 — Limba originală: engleza.

2 — Nu se contestă faptul că adopția nu a avut niciun efect asupra cetățeniei austriece a acesteia.

3 — Mai exact, ceea ce în limba engleză este denumit drept registrul nașterilor, al căsătoriilor și al deceselor.

4 — Hotărârea din 14 octombrie 2008, Grunkin și Paul (C-353/06, Rep., p. I-7639).

Cadrul legislativ

*Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*⁵

3. Articolul 8 din convenție prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

4. Într-o serie de cauze, în special în *Burghartz și Stjerna*⁶, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că, deși articolul 8 din convenție nu se referă în mod explicit la nume, numele unei persoane fizice are legătură cu viața sa privată și de familie din moment

ce acesta reprezintă un mod de identificare a persoanei și o legătură cu o anumită familie. Curtea a mai subliniat importanța care revine considerațiilor privind limba națională în materia numelui persoanelor și a admis că impunerea unor norme lingvistice ce decurg din politica unui anume stat poate fi justificată⁷.

Drept comunitar

5. Articolul 12 TCE primul paragraf (în prezent articolul 18 primul paragraf TFUE) dispune după cum urmează:

„În domeniul de aplicare a prezentului tratat [... a tratatelor⁸] și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale pe care le prevede, se interzice orice discriminare exercitată pe motiv de cetățenie sau naționalitate.”

5 — Semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de toate statele membre ale Uniunii Europene.

6 — A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea *Burghartz împotriva Elveției* din 22 februarie 1994, seria A, nr. 280-B, p. 28, § 24, și Hotărârea *Stjerna împotriva Finlandei* din 25 noiembrie 1994, seria A, nr. 299-B, § 37.

7 — A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea *Bulgakov împotriva Ucrainei* din 11 septembrie 2007 (cererea nr. 59894/00), § 43 și jurisprudența citată.

8 — Tratatul CE este redat în forma existentă la data deciziei de trimitere. Textul dintre paranteze drepte include modificările introduse de Tratatul de la Lisabona care au fost integrate în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE).

6. Articolul 17 TCE (în prezent articolul 20 TFUE) prevede:

„(1) Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru. Cetățenia Uniunii nu înlocuiește cetățenia națională, ci o completează [ci se adaugă acesteia].

(2) Cetățenii Uniunii au drepturile și obligațiile prevăzute în prezentul tratat [tratate. Aceștia se bucură, printre altele, de:

(a) dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre;

]”

7. Potrivit articolului 18 alineatul (1) TCE [în prezent articolul 21 alineatul (1) TFUE]:

„Orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de prezentul tratat [... de tratate] și de dispozițiile adoptate în vederea aplicării sale [... acestora].”

8. Articolul 43 TCE (în prezent articolul 49 TFUE) și articolul 49 TCE (în prezent articolul 56 TFUE) interzic „restricțiile

privind libertatea de stabilire a resortisanților unui stat membru pe teritoriul altui stat membru” și, respectiv, „restricțiile privind libera prestare a serviciilor în cadrul Comunității [Uniunii] cu privire la resortisanții statelor membre stabiliți într-un alt stat membru decât cel al beneficiarului serviciilor”.

9. Articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁹ prevede:

„Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor.”

10. În explicațiile cu privire la acest articol¹⁰ se precizează cu claritate că drepturile garantate la articolul 7 corespund cu drepturile garantate la articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului și că restrângerile la care pot fi supuse în mod legal sunt identice cu cele admise în cadrul articolului 8 alineatul (2) din respectiva convenție.

11. Curtea de Justiție a avut ocazia să se pronunțe cu privire la întrebări preliminare ce privesc neconcordanțele dintre numele cu

⁹ — Proclamată în Nisa la 7 decembrie 2000 (JO 2000, C 364, p. 1). O versiune actualizată a fost aprobată de Parlamentul European la 29 noiembrie 2007, după eliminarea referirilor la Constituția Europeană (JO 2007, C 303, p. 1), iar cea mai recentă versiune consolidată – ulterioară Tratatului de la Lisabona – a fost publicată în JO 2010, C 83, p. 389.

¹⁰ — JO 2007, C 303, p. 17, la p. 20.

care aceleași persoane sunt înregistrate în registrele de stare civilă în diferite state membre în cauzele Konstantinidis¹¹, García Avello¹² și Grunkin și Paul¹³. Aspectele esențiale din cadrul acestei jurisprudențe pot fi rezumate după cum urmează¹⁴.

12. În prezent, normele care reglementează numele de familie al unei persoane sunt de competența statelor membre. În exercitarea acestei competențe, statele membre trebuie totuși să respecte dreptul Uniunii, cu excepția cazului în care situația este una internă și fără nicio legătură cu acest drept. Există o legătură atunci când resortisanții unui stat membru au dreptul de ședere în alt stat membru. În astfel de situații, în raport cu statul membru al cărui resortisanți sunt, aceștia pot invoca drepturile ce decurg din tratat, cum ar fi dreptul de a nu fi supus discriminării pe motiv de cetățenie sau de naționalitate, dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre și dreptul de liberă stabilire.

13. O diferență în ceea ce privește numele de familie este de natură să cauzeze inconveniente majore atât la nivel profesional, cât și la nivel privat. Persoanele respective pot întâmpina dificultăți în a beneficia într-un stat membru de efectele juridice ale diplomelor și documentelor întocmite pe numele recunoscut în alt stat membru. Pentru efectuarea multor activități cotidiene, atât în domeniul public, cât și în cel privat, este necesară

dovedirea identității, care se efectuează de regulă prin prezentarea pașaportului. Dacă în pașaportul emis de statul membru al cărui resortisant este persoana respectivă figurează un nume care diferă de cel indicat în certificatul de naștere emis de alt stat membru sau dacă numele folosit într-o anumită situație nu corespunde cu cel de pe documentul prezentat pentru atestarea identității sau dacă numele de pe două documente depuse în același timp nu coincid, este probabil că vor apărea dubii cu privire la identitatea persoanei respective, la autenticitatea documentelor prezentate sau la veridicitatea datelor pe care le conțin și pot apărea suspiciuni de fals privind identitatea.

14. Un obstacol în calea liberei circulații ce poate apărea ca efect al unor astfel de inconveniente grave poate fi justificat doar dacă are la bază considerații obiective și dacă este proporțional cu obiectivul legitim urmărit. Considerațiile de facilitare a sarcinii administrației nu sunt suficiente în acest sens, spre deosebire de motivele specifice de ordine publică.

Dreptul austriac

15. Legea privind abolirea clasei nobiliare¹⁵ din 1919, care are statut de lege constituțională

11 — Hotărârea din 30 martie 1993 (C-168/91, Rec., p. I-1191).

12 — Hotărârea din 2 octombrie 2003 (C-148/02, Rec., p. I-11613).

13 — Citată la nota de subsol 4.

14 — Rezumatul constituie o adaptare a Hotărârii Grunkin și Paul, punctele 16-18, 23-28, 29, 36 și 38.

15 — Gesetz vom 3. April 1919 über die Aufhebung des Adels, der weltlichen Ritter- und Damenorden und gewisser Titel und Würden (Adelsaufhebungsgesetz).

potrivit articolului 149 alineatul (1) din Legea constituțională federală¹⁶, a abolit titlurile de noblețe, ordinele seculare cavaleresti și alte titluri și demnități, interzicând purtarea titlurilor corespunzătoare. În conformitate cu articolul 1 din dispozițiile de aplicare adoptate de ministerii competenți¹⁷, prevederile legii privind abolirea se aplică tuturor cetățenilor austrieci, indiferent de țara în care au fost dobândite respectivele privilegii. Potrivit articolului 2, interdicția se aplică, *inter alia*, dreptului de a deține particula „von”, ca parte a numelui de familie, și dreptului de a purta un titlu de rang nobiliar, precum „Ritter” (cavaler), „Freiherr” (baron), „Graf” (conte), „Fürst” (prinț), „Herzog” (duce), sau orice alte apelative similare privind rangul, indiferent dacă acestea sunt austriece sau străine. Conform articolului 5, în caz de încălcare a acestei interdicții se aplică diverse sancțiuni.

16. Potrivit informațiilor puse la dispoziție de guvernul austriac, această interdicție a fost aplicată de instanțe cu anumite adaptări în cazul persoanelor care purtau un nume de familie german care includea un fost titlu nobiliar german. Atunci când un cetățean german ce purta un astfel de nume dobânda ulterior cetățenia austriacă, respectivul nume de familie nu putea fi reinterpretat în sensul că include un titlu nobiliar și nu putea fi schimbat. În plus, femeile austriece care dobândeau un astfel de nume în urma căsătoriei cu un cetățean german erau îndreptățite

să poarte numele respectiv în integralitate; cu toate acestea, ele aveau obligația să poarte exact același nume de familie precum soții lor, și nu forma pentru feminin a numelui respectiv¹⁸.

17. Potrivit articolului 9 alineatul (1) din Legea federală privind dreptul internațional privat¹⁹, statutul persoanei fizice este reglementat de legea statului al cărui cetățean este. Conform articolului 13 alineatul (1), numele persoanei fizice este supus regulilor privind statutul persoanei, indiferent de modalitatea de dobândire a numelui. Potrivit articolului 26, condițiile aplicabile adopției se supun regulilor privind statutul personal al fiecărei părți adoptante și statutul copilului, în timp ce „efectele” adopției sunt determinate, în cazul în care există un singur adoptator, de statutul personal al acestuia.

18. Potrivit observațiilor prezentate de guvernul austriac în cauză și potrivit doctrinei citate în cuprinsul observațiilor, „efectele” astfel determinate se referă numai la aspecte de dreptul familiei, și nu la stabilirea numelui copilului adoptat [aspect care rămâne

16 — Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG).

17 — Vollzugsanweisung des Staatsamtes für Inneres und Unterricht und des Staatsamtes für Justiz, im Einvernehmen mit den beteiligten Staatsämtern vom 18. April 1919, über die Aufhebung des Adels und gewisser Titel und Würden.

18 — A se vedea punctul 1 de mai sus și punctele 21 și 27 de mai jos.

19 — Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR-Gesetz).

reglementat de articolul 13 alineatul (1)]. Cu toate acestea, potrivit unui raport întocmit de Comisia Internațională de Stare Civilă (ICCS) în martie 2000²⁰, în perioada în care Republica Austria era membră a acestei organizații, ca răspuns la întrebarea „Care este legea aplicabilă stabilirii numelui unui copil adoptat?”, statul austriac a precizat: „[Schimbarea] numelui unui copil adoptat reprezintă unul dintre efectele adopției care se determină potrivit legii naționale a adoptatorului sau a adoptatorilor. Atunci când adoptatorii sunt soți care au cetățenii diferite, se aplică dispozițiile legii lor naționale comune sau, în lipsa acesteia, dispozițiile legii lor naționale comune anterioare, dacă o astfel de lege continuă să fie și în prezent legea națională a unuia dintre soții adoptatori. Anterior, legea aplicabilă era cea a reședinței obișnuite.”

19. Potrivit articolului 183 alineatul (1) coroborat cu articolul 182 alineatul (2) din Codul civil austriac²¹, un copil adoptat de un singur adoptator preia numele de familie al respectivului adoptator dacă raporturile juridice cu părintele de sex opus au încetat.

20. În conformitate cu articolul 15 alineatul (1) din Legea privind starea civilă²², în

cazul în care există erori la momentul efectuării unei înregistrări, respectiva înregistrare trebuie rectificată.

Legislația germană

21. Prin articolul 109 din Constituția de la Weimar²³, s-au abolit *inter alia* toate privilegiile dobândite prin faptul nașterii sau prin rang și s-a prevăzut că titlurile de noblețe rămân valabile doar ca parte a numelui de familie. În conformitate cu articolul 123 alineatul (1) din actuala Lege constituțională²⁴, prevederile articolului 109 din Constituția de la Weimar sunt și în prezent în vigoare. Deși Curții nu i-au fost precizate anumite dispoziții legale, părțile nu contestă faptul că, potrivit legislației germane, un nume de familie care include un fost titlu de noblețe continuă să aibă forme diferite în funcție de sexul persoanei care îl poartă dacă forma fostului titlu de noblețe varia în funcție de acest criteriu.

22. Potrivit articolului 10 alineatul (1) din Legea de punere în aplicare a Codului civil²⁵, numele persoanei se stabilește potrivit legii

20 — „Legea aplicabilă pentru stabilirea numelui”, disponibilă la pagina de internet: <http://www.ciecl.org/Documentation/LoiApplicablealaDeterminationduNom.pdf>.

21 — Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB).

22 — Bundesgesetz vom 19. Jänner 1983 über die Regelung der Personenstandsangelegenheiten einschließlich des Matrikenwesens (Personenstandsgesetz – PStG).

23 — Verfassung des Deutschen Reichs vom 11. August 1919 (VDR).

24 — Grundgesetz (GG).

25 — Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (EGBGB).

statului al cărui cetățean este persoana în cauză. Articolul 22 alineatele (1) și (2) din aceeași lege prevede că adopția și efectele sale asupra raporturilor juridice dintre cei implicați în domeniul dreptului familiei sunt reglementate de legea statului al cărui cetățean este adoptatorul.

inclusiv cei care au depășit vârsta majoratului, dobândesc numele adoptatorului ca „nume de familie la naștere”.

23. Raportul ICCS citat mai sus²⁶ menționează că în anul 2000, ca răspuns la întrebarea „Care este legea aplicabilă pentru stabilirea numelui unui copil adoptat?”, statul german a precizat: „Numele unui copil adoptat depinde de legea în vigoare în statul său de origine. În consecință, legislația germană privind numele este aplicabilă în cazul în care un copil străin a fost adoptat de un cetățean german și a dobândit astfel cetățenie germană. Dacă un copil cu cetățenie germană este adoptat de un cetățean străin, statutul numelui celui copil este modificat ca efect al adopției doar dacă respectivul copil a pierdut, prin adopție, cetățenia germană.”²⁷

24. Potrivit articolului 1757 alineatul (1) din Codul civil²⁸ coroborat cu articolul 1767 alineatul (2) din același cod, copiii adoptați,

Situația de fapt, procedura și întrebările preliminare

25. Apelanta din acțiunea principală (denumită în continuare „apelanta”), născută Ilonka Kerekes în Viena în anul 1944, este cetățean austriac. În luna octombrie 1991, numele de familie al acesteia a fost înregistrat drept „Havel, născută Kerekes”, atunci când, prin decizia pronunțată de Kreisgericht (instanță regională) Worbis (Germania), în calitate de instanță competentă în materia tutelei, la cererea introdusă prin act notarial, a fost recunoscută adopția sa în conformitate cu dreptul german de către un cetățean german, Lothar Fürst von Sayn-Wittgenstein. În urma demersurilor apelantei de a-și înregistra noua identitate la autoritățile din Viena, acestea au contactat, în luna ianuarie 1992, Kreisgericht Worbis pentru detalii suplimentare. Drept urmare, Kreisgericht Worbis a pronunțat o ordonanță de completare a hotărârii în care se preciza că, în urma adopției, numele de familie la naștere al apelantei a devenit „Fürstin von Sayn-Wittgenstein”, adică forma pentru feminin a numelui de familie al tatălui său adoptiv. Ulterior, la 27 februarie 1992, autoritățile din Viena au eliberat apelantei un certificat de naștere cu numele de Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein. Nu

26 — Punctul 18 și nota de subsol 20 de mai sus.

27 — Contradicția aparentă dintre prima și cea de a doua frază pare să fie cauzată de folosirea neadecvată a sintagmei „stat de origine” în sensul de „statul (ultimei) cetățenie”, plecând de la presupunerea că, prin adopție, cetățenia copilului se poate schimba, dar nu în mod obligatoriu. Raportul ICCS este disponibil doar în limba franceză și nu este posibil, așadar, să cunoaștem cu exactitate termenii folosiți efectiv de autoritățile germane în răspunsul la respectivul chestionar.

28 — Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).

se contestă faptul că adopția nu a avut efecte asupra cetățeniei apelantei.

26. Cu ocazia ședinței, s-a precizat că apelanta își exercită activitatea profesională în domeniul imobiliar de înaltă clasă. Mai exact, aceasta desfășoară activități de vânzare de castele și de reședințe nobiliare sub numele de Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein. Cel puțin de la momentul adopției, se pare că apelanta a locuit și și-a desfășurat activitatea profesională în principal în Germania (deși au existat anumite activități transfrontaliere), a obținut un permis de conducere de la autoritățile germane sub numele Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein și a înființat o societate în Germania sub același nume. În plus, pașaportul austriac al acesteia a fost reînnoit cel puțin o dată (în 2001) și au fost eliberate două certificate de cetățenie de autoritățile consulare austriece din Germania, toate sub numele Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein.

27. La 27 noiembrie 2003, Verfassungsgerichtshof (Curtea Constituțională) din Austria s-a pronunțat într-o cauză în care circumstanțele erau similare cu cele ale apelantei. Instanța a hotărât că Legea privind abolirea clasei nobiliare împiedică un cetățean austriac să dobândească, în urma adopției de către un cetățean german, un nume de familie compus dintr-un fost titlu de noblețe²⁹. Această hotărâre a confirmat de

asemenea jurisprudența anterioară potrivit căreia legislația austriacă, spre deosebire de cea germană, nu permite ca numele de familie să fie format potrivit unor reguli diferite în cazul bărbaților, respectiv în cazul femeilor.

28. După un anumit timp de la pronunțarea acestei hotărâri, autoritățile de stare civilă din Viena au considerat că înregistrarea nașterii apelantei este incorectă. La 5 aprilie 2007, acestea au adus la cunoștința apelantei intenția lor de a corecta numele de familie în registrul de nașteri, în sensul ca acesta să devină „Sayn-Wittgenstein”. La 24 august 2007, în pofida obiecțiilor apelantei, autoritățile respective au confirmat modificarea. Întrucât contestația administrativă formulată de apelantă împotriva acestei decizii a fost respinsă, aceasta solicită în prezent anularea deciziei de către Verwaltungsgerichtshof.

29. În fața Verwaltungsgerichtshof, apelanta invocă în special drepturile sale de liberă circulație și liberă prestare a serviciilor, garantate de Tratatul UE. În opinia apelantei, dacă i s-ar impune să folosească nume de familie diferite în state membre diferite, s-ar aduce atingere acestor drepturi. Apelanta mai susține că schimbarea numelui său de familie după 15 ani ar reprezenta o ingerință în viața sa privată, protejată de articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului.

30. Autoritatea administrativă intimată susține în special că apelantei nu i se solicită să folosească nume diferite, ci doar să elimine elementul „Fürstin von” din numele „Sayn-Wittgenstein”, care rămâne neschimbat.

29 — Cauza B 557/03. Numele de familie în discuție era Prinz von Sachsen-Coburg und Gotha, Herzog zu Sachsen (care se traduce „Prinț al Saxoniei-Coburg și Gotha, Duce al Saxoniei”).

Autoritatea administrativă mai susține că, indiferent dacă apelanta va suferi inconveniente din acest motiv, abolirea clasei nobiliare este un principiu constituțional de importanță primordială în Austria, care poate justifica derogarea de la libertatea prevăzută de tratat. În plus, autoritatea respectivă arată că, și potrivit normelor germane, numele de familie al apelantei ar fi trebuit stabilit potrivit legislației austriece (astfel, deoarece forma „Fürstin von Sayn-Wittgenstein” nu este permisă potrivit legislației austriece, apelanta nu putea purta acest nume nici din punctul de vedere al legislației germane).

31. Având în vedere Hotărârea Curții Grunkin și Paul, Verwaltungsgerichtshof apreciază că orice obstacol privind libera circulație a apelantei care ar putea fi cauzat de schimbarea numelui de familie al acesteia ar putea fi justificat totuși pe baza unor considerații obiective și proporționale cu interesul legitim urmărit prin abolirea clasei nobiliare.

32. În consecință, instanța solicită pronunțarea unei hotărâri preliminare cu privire la următoarea întrebare:

„Articolul 18 CE se opune unei dispoziții conform căreia autoritățile competente ale unui stat membru refuză recunoașterea numelui de familie al unei persoane (adulte) adoptate, stabilită în alt stat membru, în cazul în care acest nume conține un titlu de noblețe care

nu este permis în primul stat membru (inclusiv în temeiul dreptului constituțional)?”

33. Apelanta, guvernele Germaniei, Italiei, Lituaniei, Austriei și Slovaciei, precum și Comisia au prezentat observații scrise. Cu ocazia ședinței din 17 iunie 2010, apelanta, guvernele Germaniei, Cehiei și Austriei, precum și Comisia au prezentat observații orale.

Apreciere

34. O parte dintre aspectele ridicate de întrebarea instanței de trimitere pot fi rezolvate într-o manieră simplă și directă, chiar dacă unele dintre acestea au dat naștere unor puncte de vedere divergente în cadrul observațiilor prezentate Curții. Alte chestiuni însă par mai neclare și pot, în cele din urmă, să necesite constatări de fapt sau de drept (național) suplimentare, înainte de a putea fi tranșate. Cu privire la acestea, vom încerca să analizăm normele relevante de drept al Uniunii așa cum ar trebui acestea aplicate în diversele ipoteze posibile.

Aplicarea dreptului Uniunii

35. Primul aspect este unul față de care nu s-au exprimat opinii divergente în observațiile prezentate Curții. Nu se contestă faptul că apelanta este cetățean al unui stat membru, care locuiește și își desfășură activitatea profesională în alt stat membru. În consecință, situația sa nu este una exclusiv internă a unui stat membru și ambele state trebuie să respecte dreptul Uniunii atunci când își exercită competențele de care dispun în ceea ce privește stabilirea numelui apelantei. În aceste împrejurări, în raport cu autoritățile austriece, apelanta poate invoca, în principiu, drepturile și libertățile pe care i le conferă tratatul în calitatea acesteia de cetățean al Uniunii și de agent economic, cetățean al unui stat membru stabilit pe teritoriul altui stat, care prestează servicii unor persoane aflate în unul sau mai multe state membre³⁰.

36. Acest aspect implică faptul că, chiar dacă dreptul național al unui stat membru este singurul care se aplică stabilirii numelui cetățenilor săi, statul în cauză trebuie să respecte dreptul Uniunii atunci când face aplicarea prevederii naționale respective în scopul de a modifica sau de a rectifica o mențiune dintr-un registru de stare civilă în cazul în care cetățeanul în cauză se prevalează de mențiunea respectivă în contextul exercitării dreptului său de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, pe care i-l conferă tratatul în calitatea sa de cetățean al Uniunii.

30 — A se vedea punctul 12 de mai sus.

Discriminare pe motiv de cetățenie sau naționalitate

37. Instanța de trimitere nu solicită lămuriri cu privire la aspectul discriminării și consideră că în cauză nu se pune o astfel de problemă. Comisia, precum și toate statele membre care au prezentat observații în fața Curții susțin aceeași opinie.

38. Totuși, apelanta consideră că există o discriminare pe motiv de cetățenie care rezultă din normele de conflict austriece³¹, în sensul că, dacă un cetățean german adoptă un alt cetățean german în Austria, legea aplicabilă tuturor aspectelor legate de adopție este legea germană, iar adoptatul poate dobândi astfel un nume de familie care să conțină elemente ale unui fost titlu de noblete, spre deosebire de situația în care, atunci când adoptatul este cetățean austriac, numele va fi stabilit potrivit legislației austriece, iar persoana interesată nu poate dobândi un astfel de nume.

39. Făcând abstracție de faptul că apelanta nu s-a găsit într-o astfel de situație, deoarece a fost adoptată în Germania, nu putem fi de

31 — A se vedea punctul 17 de mai sus.

acord cu o astfel de abordare. La fel ca și în cauza Grunkin și Paul, norma de conflict austriacă³² se referă în toate situațiile la prevederile de drept material din legislația națională a persoanei în cauză. În plus, norma respectivă nu este incompatibilă în niciun fel cu norma echivalentă din dreptul german³³, care pare să fie în esență identică. O astfel de normă, după cum am precizat în Concluziile prezentate în cauza Grunkin și Paul, face o distincție între persoane potrivit cetățeniei acestora, dar nu discriminează pe motiv de cetățenie. Obiectivul interzicerii unei astfel de discriminări nu este ștergerea diferențelor care rezultă în mod necesar din deținerea cetățeniei unui anume stat membru, și nu a altuia, ci împiedicarea altor diferențe de tratament întemeiate pe cetățenie. În prezenta cauză, toți cetățenii sunt tratați în conformitate cu legea statului membru a cărui cetățenie o dețin.

înregistrate oficial în state membre diferite. În cauza Konstantinidis, Curtea a apreciat că normele privind transcrierea în registrele de stare civilă erau incompatibile cu dreptul de stabilire garantat de tratat atunci când aplicarea acestora cauzează persoanei al cărui nume este transcris într-un alfabet diferit „un inconvenient atât de mare încât acesta aduce, în fapt, atingere libertății” de a-și exercita dreptul respectiv. Acesta era rezultatul atunci când transcrierea rezultantă modifica modul de pronunțare a numelui persoanei și atunci când această deformare o expunea riscului ca potențialii clienți să o confunde cu alte persoane. În cauzele García Avello și Grunkin și Paul, Curtea a subliniat într-un mod mai general inconvenientele grave ce pot să apară în toate cazurile în care un cetățean va fi obligat să justifice neconcordanța dintre numele menționate pe documente oficiale întocmite în privința sa și de care persoana respectivă înțelege să se prevaleze.

„Inconveniente grave”

40. Pentru a aprecia în cazuri similare dacă există o atingere adusă unei libertăți garantate de tratat, Curtea a utilizat drept criteriu gravitatea inconvenientelor suferite de o persoană ca urmare a faptului că deține nume diferite

41. Mai multe state membre au susținut că apelanta nu va suferi niciun astfel de inconvenient ca urmare a rectificării numelui său de familie în registrele de stare civilă austriece. Pe de o parte, apelanta nu va fi nevoită să folosească nume de familie diferite în state membre diferite, deoarece înscrierea rectificată în registrele austriece va fi pe viitor obligatorie în toate cazurile. Pe de altă parte, elementul central și de identificare al numelui său – „Sayn-Wittgenstein” – se va păstra, astfel încât nu se va crea o confuzie cu privire la

32 — Articolul 13 alineatul (1) din IPR-Gesetz, a se vedea punctul 17 de mai sus.

33 — Articolul 10 alineatul (1) din EGBGB, a se vedea punctul 22 de mai sus.

identitatea acesteia, fiind eliminată doar sintagma nonidentificatoare „Fürstin von”.

este înregistrat în Germania și în Austria, aspect care ar putea genera dificultăți, spre exemplu în ipoteza în care aceasta ar dori să se recăsătorească.

42. Referitor la primul argument, este adevărat că în cauzele *García Avello* și *Grunkin* și *Paul* copiii se confruntau cu perspectiva de a rămâne pe tot parcursul vieții cu nume înregistrate irevocabil în forme contradictorii în registrele de stare civilă a două state membre, cu care aveau o legătură strânsă începând de la naștere. În schimb, s-ar părea că în prezenta cauză numele apelantei este înregistrat doar în registrele de stare civilă din Austria și că numai autoritățile austriece îi pot elibera acesteia documente oficiale precum pașapoarte sau certificate de cetățenie, astfel încât orice modificare a numelui nu ar trebui să dea naștere niciunui conflict cu registrele ținute sau cu documentele oficiale eliberate de alt stat membru.

43. Această situație de fapt va trebui, probabil, să fie analizată mai în detaliu de instanța națională competentă înainte de a ajunge la o concluzie. În timp ce guvernul german a precizat că nu cunoaște vreo mențiune privind apelanta în registrele de stare civilă germane, apărătorul apelantei a susținut în cadrul ședinței că „reține” că apelanta a fost căsătorită și a divorțat în Germania. Dacă aceasta este situația, atunci ar putea exista un conflict între formele sub care numele său de familie

44. Indiferent de acest aspect însă, rezultă cu mai multă certitudine că în privința apelantei a fost întocmit cel puțin un permis de conducere și că aceasta a înființat o societate comercială în Germania, înregistrată în registrul comerțului, ambele sub numele *Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein*. Este plauzibil ca aceasta să fi trebuit să se înregistreze în Germania ca rezident fără cetățenie germană. Este probabil ca aceasta să fie înscrisă în sistemul de securitate socială din Germania, pentru asigurările de sănătate și pentru pensie. În plus față de astfel de înregistrări oficiale ale numelui, pe parcursul celor 15 ani dintre prima înregistrare a numelui său ca „Fürstin von Sayn-Wittgenstein” în Austria și până la emiterea deciziei de rectificare sub „Sayn-Wittgenstein” în Austria, este indiscutabil că apelanta și-a deschis conturi bancare în Germania și a încheiat în acest stat contracte aflate în derulare, precum polițe de asigurare. Pe scurt, aceasta a locuit pentru o perioadă considerabilă într-un stat membru folosind un anumit nume, despre care există numeroase evidențe atât în domeniul public, cât și în cel privat. Numai cu dificultate se poate considera altfel decât inconvenient grav faptul că apelanta va fi obligată să modifice toate aceste mențiuni deoarece în documentele sale de identitate oficiale apare în prezent un alt nume. Chiar dacă modificarea, odată operată, va elimina neconcordanțele viitoare, este probabil ca apelanta să dețină și să aibă nevoie să folosească pe viitor documente eliberate sau

întocmite înainte de modificarea numelui, astfel încât documentele respective vor indica un alt nume de familie decât cel din (noile) sale documente de identitate.

nu intră sub incidența dreptului Uniunii sau a dreptului național. Una este ca o persoană să întâmpine inconveniente ca rezultat al liberei alegeri (în special care implică o schimbare de nume acceptată și chiar așteptată din punct de vedere social) și cu totul altceva ca aceste inconveniente să fie impuse prin efectul legii (în special dacă aceasta poate fi percepută ca o corectare a unei neregularități comise de persoana în cauză).

45. Suntem de acord că numele de familie al unei persoane poate suferi modificări în anumite momente din viață (mai ales dacă este vorba despre o femeie), ca urmare a căsătoriei sau a divorțului. Apelanta din prezenta cauză a purtat în trecut numele „Kerekes” și „Havel” și probabil a întâmpinat (și poate întâmpina în continuare) inconveniente de genul celor prezentate mai sus, ca urmare a modificărilor numelui din „Kerekes” în „Havel” și din „Havel” în „Fürstin von Sayn-Wittgenstein”. Totuși, făcând abstracție de faptul că divorțul și căsătoria sunt acte efectuate în mod voit, în majoritatea covârșitoare a sistemelor juridice din Uniunea Europeană, orice schimbare a numelui de familie intervenită ca urmare a căsătoriei face, din punct de vedere juridic, obiectul liberei alegeri a părților implicate³⁴. Putem admite că presiunea socială poate limita libertatea de a alege, dar această presiune

46. Poate că un aspect și mai important este activitatea profesională a apelantei. Indiferent de motivele pentru care a dorit o adopție care să îi confere numele „Fürstin von Sayn-Wittgenstein”, pare foarte probabil că purtarea acestui nume, ce sugerează o apartenență princiară, reprezintă un avantaj considerabil în activitatea sa profesională (în vederea căreia și-a exercitat libertatea de stabilire și, aparent, își continuă exercitarea libertății de prestare a serviciilor în state membre diferite) de intermediar în tranzacții imobiliare privind castele și reședințe nobiliare³⁵.

34 — A se vedea „Facilitating Life Events, Part I: Country Reports” din raportul final întocmit pentru Comisia Europeană în luna octombrie 2008 de von Freyhold, Vial & Partner Consultants, privind un studiu comparativ al legislației statelor membre referitoare la starea civilă, la dificultăți practice întâmpinate de cetățenii care doreau să își exercite drepturile în contextul unui spațiu european de justiție în materie civilă și la opțiunile disponibile pentru rezolvarea acestor probleme și pentru facilitarea vieții cetățenilor. Potrivit acestui raport, singurele excepții de la libertatea femeii căsătorite de a-și menține numele par să fie în Italia, unde acestea trebuie să adauge numele soțului la propriul nume, și în cadrul comunității turce din Cipru, unde acestea sunt obligate să preia numele de familie al soțului. În plus, un număr de state membre împiedică folosirea numelui de familie al soțului după divorț, în lipsa unor motive justificate.

35 — Deși situația de fapt este diferită, amintim că, în una dintre cauzele citate adeseori cu privire la libera circulație (cauza Kraus, C-19/92, Rec., p. I-1663, hotărâre pronunțată la o zi după Hotărârea Konstantinidis), Curtea a acordat o importanță deosebită faptului că deținerea titlului academic în discuție reprezenta un avantaj atât pentru admiterea în profesie, cât și pentru dezvoltarea în cadrul acesteia (a se vedea punctul 18 și următoarele din hotărâre).

47. Cu ocazia ședinței, reprezentantul guvernului german a precizat că, în scopuri oficiale, apelanta trebuie să poarte numele de familie stabilit de legea statului a cărui cetățenie o deține, dar, cu toate acestea, nu ar fi ilegal ca aceasta să folosească numele „Fürstin von Sayn-Wittgenstein” în viața de zi cu zi. Chiar și presupunând că apelanta poate continua să folosească acest din urmă nume în avantajul său profesional, apreciem că probabil va fi o diferență majoră între folosirea numelui său recunoscut oficial și folosirea a ceea ce ar reprezenta un simplu pseudonim sau o denumire comercială care poate să fie percepută ca un act lipsit de onestitate.

48. Referitor la cel de al doilea argument privind gravitatea inconvenientelor, suntem nedumeriți de poziția adoptată de anumite state membre, în special de susținerile guvernului german cu ocazia ședinței³⁶. Dacă potrivit dreptului german „Fürstin von Sayn-Wittgenstein” reprezintă un nume de familie complet care nu conține un titlu de noblețe sau o particulă asemănătoare și dacă, în consecință, acest nume este comparabil cu nume precum „Fürstmann” sau „Vonwald” (ambele dintre acestea putând fi găsite în cărțile de telefon din Germania și Austria), atunci cum se poate susține că o parte din acest nume (Sayn-Wittgenstein) este elementul său central, de identificare a numelui, în timp ce cealaltă parte (Fürstin von) ar

reprezenta doar o simplă adăugire nedefinitivă? Dacă elementul „Fürstin von” ar fi reprezentat în fapt un adevărat titlu de noblețe, care nu ar fi făcut parte din numele de familie, analiza ar fi fost diferită, dar acest aspect nu constituie temeiul care stă la baza întrebării din prezenta cauză.

49. Având în vedere că „Fürstin von Sayn-Wittgenstein” reprezintă un nume compus unic, este evident că acest nume este diferit de „Sayn-Wittgenstein” (la fel cum „Baron-Cohen” este un nume diferit de „Cohen”) și că este probabil să se creeze confuzie și să apară inconveniente din faptul că există o neconcordanță între cele două nume atribuite aceleiași persoane. În plus, după cum a subliniat Comisia cu ocazia ședinței, în timp ce numele „Fürstin von Sayn-Wittgenstein” poate fi analizat într-un anumit mod de vorbitorii de limbă germană, persoanele care nu cunosc limba germană îl pot analiza într-un mod diferit. Un vorbitor de limbă franceză, de exemplu, poate vedea particula „Fürstin” din cadrul numelui ca fiind echivalentul lui „Giscard” din numele „Giscard d’Estaing”, nume în care „Giscard” este de regulă privit ca elementul principal, iar o persoană care cunoaște doar limba chineză poate fi în imposibilitatea de a analiza acest nume, întocmai precum majoritatea europenilor nu ar putea să stabilească dacă un nume chinezesc compus din mai multe elemente ar conține o posibilă componentă onorifică și dacă

36 — În cadrul răspunsului scris la o întrebare adresată de Curte, guvernul german a precizat totuși că elementele „Fürstin von” și „Sayn-Wittgenstein” ar avea valoare egală în cadrul întregului nume.

respectiva componentă reprezintă un titlu sau un prenume.

50. În consecință, gravitatea inconvenientelor pe care o persoană în situația apelantei le poate suferi ca urmare a rectificării numelui său de familie este, în opinia noastră, comparabilă cu cea menționată de Curte în Hotărârile Konstantinidis, García Avello și Grunkin și Paul.

Analiza consecințelor juridice ale schimbării numelui

51. Deși eventualele consecințe juridice care rezultă din ordonanța de completare a hotărârii pronunțate de Kreisgericht Worbis, prin care s-a precizat că noul nume la naștere al apelantei este „Fürstin von Sayn-Wittgenstein”, țin de dreptul german și/sau austriac și, prin urmare, nu pot fi stabilite de Curte, nu se poate răspunde în mod corect la întrebarea adresată de Verwaltungsgerichtshof fără să facem referire la respectivele consecințe. Prin urmare, este necesar să preconizăm care ar putea fi acestea.

52. Guvernele german și austriac au subliniat în mod special ceea ce, conform opiniei acestora, reprezintă o diferență majoră între situația din prezenta cauză și cea din cauzele García Avello și Grunkin și Paul. Respectivele cauze (precum și cauza Konstantinidis, într-o anumită măsură) priveau refuzul de a recunoaște, într-un stat membru, un nume în forma înregistrată în mod valabil de autoritățile de stare civilă din alt stat membru, în cadrul exercitării unei competențe legitime. În schimb, în prezenta cauză, se pare că Kreisgericht Worbis nu era competentă, nici potrivit legislației germane și nici potrivit celei austriece, să stabilească numele de familie al apelantei în modalitatea în care a făcut-o, pentru că numele de familie pe care l-a stabilit nu este admisibil din două motive (inclusiunea unui fost titlu de noblețe cu particula „von” și utilizarea formei pentru feminin) în legislația austriacă, legea materială aplicabilă atât în conformitate cu normele de conflict germane, cât și cu cele austriece. În consecință, mențiunea rectificată în Austria nu privește un nume de familie atribuit în mod legitim în alt stat membru, ci unul acordat din eroare, mai întâi de Kreisgericht Worbis și ulterior de serviciul de stare civilă austriac.

53. După cum am arătat, nu este obligația acestei Curți să încerce să stabilească conținutul dreptului național al statelor membre. Sesizăm însă că poziția pe care tocmai am precizat-o și care a fost susținută de guvernele german și austriac nu este exprimată

în termeni atât de neechivoci în decizia de trimitere și că anumite elemente pot sugera că această poziție nu constituie o reprezentare completă și precisă. Răspunsul autorităților austriece la chestionarul ICCS din martie 2000³⁷ sugerează că, la data respectivă și în opinia acestora, legislația austriacă considera că numele unui adoptat trebuia să fie stabilit potrivit legislației statului a cărui cetățenie o deține adoptatorul (aspect care, având în vedere că legislația germană pare să trimită la legea cetățeniei adoptatului, ar fi putut genera oricum probleme de conflict negativ de competență). Jurisprudența austriacă oarecum contradictorie care a fost menționată³⁸ pare să sugereze că, înainte de anul 2003, nu era clar dacă un cetățean austriac adoptat de un cetățean german putea să preia numele de familie al acestuia din urmă (cel puțin în forma pentru masculin), chiar dacă acesta conținea elemente interzise de legislația austriacă.

54. Nu ne pronunțăm cu privire la aceste aspecte, însă, pentru o analiză completă, pare necesar să preconizăm trei ipoteze (toate pornind de la premisa că ambele legislații trimit la legea cetățeniei adoptatului): (i) aceea că numele de familie stabilit de Kreisgericht

Worbis în ordonanța de completare a hotărârii este unul legal atât potrivit legislației germane, cât și celei austriece, (ii) aceea că, deși numele a fost considerat legal la înregistrare, jurisprudența ulterioară a dovedit contrariul și (iii) aceea că numele nu a fost niciodată legal din perspectiva ambelor legislații.

55. Prima ipoteză reprezintă o situație comparabilă cu cea din cauza Grunkin și Paul. În cauza respectivă, un cetățean al Uniunii, care avea cetățenia unui singur stat membru, se născuse și locuise în permanență pe teritoriul altui stat membru, în care numele fusese stabilit și înregistrat în conformitate cu legile aceluia stat. În prezenta cauză, apelanta, cetățean al Uniunii, care deține cetățenia unui singur stat membru, a fost adoptată și locuiește din momentul adopției pe teritoriul altui stat membru, unde numele său de familie a fost stabilit în conformitate cu legile acestui stat din urmă. Este adevărat că nașterea și adopția nu reprezintă același lucru (deși adopția poate fi imaginată ca fiind o a doua naștere într-o nouă familie și, strict din punct de vedere juridic, cele două evenimente generează numeroase drepturi, obligații și consecințe identice) și că, prin urmare, numele de familie al apelantei nu a fost înregistrat în registrele germane de stare civilă (deși este posibil ulterior ca acesta să fi fost înregistrat în mai multe registre mai mult sau mai puțin oficiale). Totuși, apreciem că cele două situații sunt suficient de similare pentru

37 — A se vedea punctul 18 de mai sus.

38 — A se vedea punctele 16 și 27 de mai sus.

a concluziona că, precum în cauza Grunkin și Paul, articolul 18 CE împiedică, în această ipoteză, autoritățile austriece să refuze recunoașterea numelui de familie stabilit în Germania – cu excepția cazului în care refuzul se întemeiază pe considerații obiective și este proporțional cu scopul legitim urmărit.

se întemeiază pe considerații obiective și este proporțional cu scopul legitim urmărit.

56. Cea de a doua ipoteză privește o situație diferită de prima prin faptul că stabilirea numelui de familie potrivit legislației germane era legală la acel moment, însă ulterior s-a constatat că aceasta nu ar fi legală. Presupunând că stabilirea numelui de către instanța germană și înregistrarea acestuia de autoritățile austriece au fost efectuate cu convingerea sinceră și legitimă că reprezentau abordarea corectă și presupunând că apelanta a solicitat stabilirea numelui și înregistrarea acestuia cu bună-credință, considerăm că trebuie aplicată aceeași abordare ca și în prima ipoteză. Deși hotărârile judecătorești de clarificare a unui aspect juridic pot avea în mod justificat efecte retroactive (*ex tunc*), în situațiile în care dreptul Uniunii este aplicabil, trebuie asigurată posibilitatea unui cetățean al Uniunii să invoce principiul protecției încrederii legitime, principiu fundamental al acestui drept. Prin urmare, și în această ipoteză, articolul 18 CE împiedică autoritățile austriece să refuze recunoașterea numelui stabilit în Germania, cu excepția cazului în care refuzul

57. Cea de a treia ipoteză, asupra căreia guvernele german și austriac sunt de acord, nu poate fi analizată după aceeași schemă. În cadrul acestei ipoteze, dispozițiile legale sunt clare, însă acestea au fost aplicate în mod greșit în două rânduri (mai întâi de instanța germană și apoi de serviciile de stare civilă austriece) dintr-o eroare sau din neglijență. Totuși, nu poate exista încrederea legitimă în menținerea unei situații contrare unor dispoziții legale exprese. Cu toate acestea, situația nelegală a persistat (cu concursul autorităților austriece, din moment ce înregistrarea nu era de competența autorităților germane) pentru o perioadă de 15 ani, perioadă în care situația a fost confirmată prin eliberarea cel puțin a unui pașaport și a două certificate de cetățenie. Ulterior acestei perioade, este cert că o rectificare a numelui de familie al apelantei îi va cauza acesteia inconveniente grave. Nu se poate nega însă dreptul autorităților competente de a rectifica erorile consemnate în registrele de stare civilă. Cu toate acestea, având în vedere perioada care s-a scurs și gravitatea inconvenientelor cauzate, se pune problema analizării proporționalității. Rectificarea (conformă legii) reprezintă fără discuție o ingerință în viața privată a apelantei. Poate fi aceasta justificată? Dacă prezenta situație ar fi una exclusiv internă, atunci ar trebui analizată în lumina dispozițiilor de drept național, prin raportare la articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului. Totuși, dat fiind că această situație privește un cetățean al unui stat membru cu drept de ședere legală pe teritoriul altui stat membru, în care cetățeanul desfășoară o activitate salariată, situația

trebuie analizată și din perspectiva dreptului Uniunii.

58. Pentru acestea, suntem de părere că, indiferent de analiza juridică a situației în cauză care va fi reținută, este necesar să se stabilească dacă rectificarea în discuție este justificată prin faptul că urmărește un scop legitim și dacă este proporțională pentru atingerea acestui scop.

Justificare

59. Este clar că abolirea clasei nobiliare și a tuturor privilegiilor și titlurilor aferente reprezintă un scop legitim pentru o republică nou creată – precum Republica Austria în anul 1919 – care se întemeiază pe egalitatea dintre toți cetățenii și care se luptă să răzbată din ruinele unui imperiu care fusese dominat de clasele privilegiate.

60. Acest lucru nu înseamnă însă că acest scop este unul necesar, care trebuie urmărit cu strictețe de toate statele membre.

Mentținerea, abolirea sau chiar și crearea unui sistem nobiliar, ereditar sau neereditar, sau crearea altor distincții seculare, titluri sau privilegii este o materie care ține de competența fiecărui stat membru în parte, cu condiția de a nu încălca dreptul Uniunii – de exemplu, principiile și normele privind egalitatea de tratament – în domeniul de aplicare al acestui drept.

61. Considerăm de asemenea că este legitim ca o astfel de republică să dorească menținerea unei protecții ferme împotriva oricărei renașteri a castelor privilegiate a căror abolire a constituit scopul primordial, protecție care poate fi consacrată drept principiu constituțional.

62. Ca regulă generală, nu pare disproporționat ca un astfel de stat să urmărească să asigure atingerea scopului prin interzicerea dobândirii, a posesiei sau a folosirii de către cetățenii săi a unor titluri, a unor indicații de rang sau a unor denumiri care îi pot conduce pe alții să creadă că respectiva persoană a deținut cândva o astfel de demnitate.

63. Totuși, o astfel de interdicție poate fi considerată ca fiind disproporționată dacă s-ar aplica unor nume care, deși ar putea să facă referire la un titlu de noblețe, nu sunt, în fapt, derivate din titluri de noblețe și nu sunt percepute ca atare. Am citat deja numele „Fürstmann” și „Vonwald”, care se regăsesc în cărțile de telefon din Austria. În plus, se pare că numele de familie simple precum „Graf” (a cărui semnificație literală este cea de „conte”) și

„Herzog” („duce”), ale căror origini este puțin probabil să fie unele nobile și care sunt percepute ca simple nume de familie, pot fi purtate de cetățeni austrieci³⁹. Dacă așa stau lucrurile și dacă regula este aceeași la dobândirea de nume comparabile din alte limbi (precum „Baron”, „Lecomte”, „Leprince” sau „King”), interdicția nu pare a fi una disproporționată în acest sens. În astfel de circumstanțe, limitarea interdicției dobândirii de nume precum „Fürst (sau Fürstin) von Sayn-Wittgenstein”, care derivă în mod clar din adevărate titluri de noblețe și care pot fi percepute ca atare, nu pare să depășească ceea ce este necesar pentru a asigura atingerea scopului constituțional fundamental.

64. Totuși, ar putea fi aplicată o astfel de justificare în situații precum cele din cauzele García Avello sau Grunkin și Paul, cu alte cuvinte atunci când numele de familie este stabilit în mod legal în aplicarea dreptului unui alt stat membru cu care persoana în discuție are o strânsă legătură, cum ar fi prin cetățenie, naștere sau reședință?

39 — Stephanie Graf, de exemplu, este o sportivă austriacă (aler-gătoare pe distanțe medii) care a reprezentat Austria atât la Jocurile Olimpice din 2000, cât și la Campionatul Mondial de Atletism din 2001, în timp ce Andreas Herzog este un fotbalist austriac care a jucat la echipa națională între 1988 și 2003.

65. Apreciem că – fiind bazată pe o normă constituțională fundamentală – justificarea ar trebui acceptată în astfel de cazuri, astfel încât autoritățile austriece să poată, în principiu, să refuze înregistrarea numelor de familie în discuție în registrele lor de stare civilă sau în orice alt document oficial și să interzică respectivei persoane să îl folosească în Austria.

66. Totuși, în măsura în care respectivul nume rămâne unul legal – și chiar obligatoriu – în alt stat membru cu care cetățeanul austriac are legături strânse, ar părea disproporționat refuzul de a recunoaște însăși existența sa, ca aparținând aceleiași persoane. Astfel, ar fi necesară o circumstanțiere a măsurii prin orice mijloace prin care s-ar diminua cel mai eficient inconvenientele grave pe care respectiva persoană le-ar suferi în caz contrar. O posibilitate ar fi ca autoritățile austriece să elibereze un document similar cu „certificatul de nume diferite” prevăzut de ICCS⁴⁰, prin care se recunoaște că deținătorul certificatului, deși îndreptățit să poarte doar un anumit nume în calitatea sa de cetățean austriac, a fost, cu

40 — Convenția nr. 21 a ICCS privind emiterea unui certificat de nume diferite, semnată la Haga la 8 septembrie 1982. Austria nu este stat contractant la convenție (până în prezent, dintre statele membre, a fost ratificată doar de Spania, Franța, Italia și Țările de Jos), însă acest lucru nu împiedică Austria să emită un document similar în favoarea cetățenilor săi afectați de astfel de probleme.

toate acestea, înregistrat în mod legal sub un nume diferit în alt stat membru.

67. Considerațiile de mai sus se referă la ceea ce poate fi denumită drept o situație „normală”, în care toate aspectele sunt clare încă de la început. De exemplu, în cauza *García Avello*, numele de familie al copiilor a fost înregistrat de la început sub forme diferite în registrele de stare civilă a două state membre a căror resortisanți erau copiii (Belgia și Spania). În cauza *Grunkin și Paul*, autoritățile germane au precizat de la început că nu vor înregistra numele de familie al copilului sub forma în care fusese înregistrat în Danemarca. Totuși, în prezenta cauză, considerăm că perioada de 15 ani în care apelanta a fost înregistrată în mod oficial în Austria sub numele de „Fürstin von Sayn-Wittgenstein”, perioadă în care i-au fost eliberate documente de identitate, trebuie de asemenea luată în considerare atunci când se analizează proporționalitatea deciziei de rectificare a numelui.

68. Decizia finală privind proporționalitatea revine instanței naționale competente (există, într-adevăr, o serie de aspecte juridice și de fapt care ar trebui verificate). De exemplu, dacă s-ar stabili că situația juridică din anul 1992 era în sensul că apelanta, instanța germană și autoritățile austriece ar fi putut aprecia, în mod justificat, că numele de familie al apelantei se stabilește exclusiv potrivit prevederilor legislației germane, atunci o rectificare după 15 ani ar putea fi, într-adevăr, disproporționată. Dacă, în schimb, ar reieși

că apelanta a acționat cu rea-credință atunci când a solicitat înregistrarea sub un nume de familie pe care știa că nu este îndreptățită să îl poarte sau că apelanta a indus în eroare în orice fel autoritățile în discuție, atunci rectificarea ar apărea ca o măsură justă și proporțională. În orice caz, durata în discuție și folosirea de către apelantă în plan oficial și profesional a numelui „Fürstin von Sayn-Wittgenstein” sunt în mod necesar factori care trebuie luați în calcul.

Folosirea formei „Fürstin”

69. Un aspect final care a fost atins în cadrul susținerilor în fața Curții, dar asupra căruia s-au prezentat puține informații cu privire la situația juridică clară în cele două state membre în discuție și față de a cărui justificare s-au formulat puține argumente, este cel al diferenței (aparente) dintre normele germane și cele austriece privind posibilitatea de a diferenția formele pentru masculin ale numelui de familie de cele pentru feminin.

70. Dat fiind că acest aspect este unul care ar putea avea repercusiuni asupra sistemelor de stabilire a numelor de familie în mai multe

state membre (guvernul lituanian a apărut vehement propriul sistem de diferențiere a numelor consacrat ca valoare constituțională; în plus, s-a adus în discuție cu ocazia dezbatărilor și diferențierea numelor în Irlanda) și întrucât s-au adus puține argumente în acest sens, considerăm că este suficient pentru

Curte să constate că o normă precum cea care se aplică în Austria nu poate, la prima vedere, să justifice o atingere adusă drepturilor de liberă circulație și de ședere ale unui cetățean dacă nu se întemeiază pe un principiu constituțional sau pe alte considerații de ordine publică.

Concluzie

71. În lumina tuturor considerațiilor de mai sus, apreciem că răspunsul Curții la întrebarea adresată de Verwaltungsgerichtshof ar trebui să fie următorul:

„Chiar și dacă singura lege aplicabilă în ceea ce privește stabilirea numelui cetățenilor săi este dreptul național al unui stat membru, statul în cauză trebuie să respecte dreptul Uniunii atunci când face aplicarea prevederii naționale respective în scopul de a modifica sau de a rectifica o mențiune dintr-un registru de stare civilă în cazul în care cetățeanul în cauză se prevalează de mențiunea respectivă în contextul exercitării dreptului său de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, pe care i-l conferă calitatea sa de cetățean al Uniunii.

O normă având valoare constituțională într-un stat membru, întemeiată pe considerații fundamentale de ordine publică precum egalitatea dintre cetățeni și abolirea privilegiilor, este în principiu aptă să justifice interdicția dobândirii, a posesiei sau a folosirii de către cetățenii acestui stat a unor titluri, a unor indicații de rang sau a unor denumiri care îi pot conduce pe alții să creadă că respectiva persoană în cauză a deținut cândva o astfel de demnitate, chiar dacă o astfel de interdicție poate cauza acestei persoane inconveniente în exercitarea drepturilor de circulație și de ședere liberă pe teritoriul statelor membre pe care i le conferă calitatea sa de cetățean al Uniunii, cu condiția ca principiul proporționalității să fie respectat și în special cu condiția ca

- (a) interdicția să nu se aplice și dobândirii, posesiei sau folosirii unor nume care în mod normal nu sunt interpretate în acest fel și

- (b) statul membru în discuție să nu refuze să admită că un cetățean poate în mod legitim să fie cunoscut în alte state membre sub un alt nume care nu este permis conform legilor primului stat membru și să faciliteze sarcina respectivului cetățean de a depăși dificultățile care pot să apară din cauza acestei neconcordanțe.

Atunci când aplică o astfel de normă de modificare sau de rectificare a unei anumite mențiuni dintr-un registru, statele membre trebuie, și în acest caz, să aibă în vedere principiul proporționalității, care le impune să țină cont de factori precum încrederea legitimă pe care acțiunea propriilor autorități ar putea să o inspire cetățeanului, lungimea perioadei în care numele a fost folosit fără să fie contestat de respectivele autorități și interesul personal și profesional pe care cetățeanul îl poate avea pentru menținerea numelui recunoscut anterior.

O interdicție de dobândire, de posesie sau de folosire a unui nume sub o formă care diferă în funcție de sexul persoanei în discuție nu poate, în principiu, dacă nu se întemeiază pe un principiu constituțional fundamental sau pe alte considerații de ordine publică în statul membru respectiv, să justifice o modificare sau o rectificare a unei mențiuni dintr-un registru de stare civilă, atunci când cetățeanul în discuție s-a prevalat de mențiunea respectivă în contextul exercitării drepturilor sale de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, pe care i le conferă calitatea sa de cetățean al Uniunii.”